

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

На основі аналізу досвіду модернізації економік деяких нових індустріальних країн виділено принципи державної політики в цій сфері, адаптовані до реалій вітчизняної економіки

Постановка проблеми. Модернізація економіки є основним засобом підвищення її конкурентоспроможності, яку сьогодні називають основним джерелом економічного зростання. Основою модернізації є інноваційна активність бізнесу. Успіх, особливо глобальний, у все більшому ступені обумовлений оновленням технологій, освоєнням нових ринкових ніш і організаційними нововведеннями.

Статистичні дані показують, що інноваційна активність підприємств в Україні не тільки залишається на низькому рівні, але й має тенденцію до зниження. Так у 2008 р. порівняно з 2007 р. кількість інноваційно активних промислових підприємств скоротилася з 1472, що складало 14,2% від їх загальної кількості, до 1397, що складає 13% [1, с. 328], а у 2009 р. питома вага таких підприємств знизилася до 10,7% [2]. Однією з причин цього є неконкурентне середовище, тому для успішної інтеграції України в глобальний ринок необхідно шукати нові механізми підтримки та стимулювання інновацій.

Сьогодні у світі існує низка нових індустріальних країн, яким вдалося істотно підняти інноваційну активність, підвищити конкурентоспроможність і модернізувати свої національні економіки, незважаючи на проблеми, пов'язані з несприятливим діловим кліматом, опором традиційних інститутів і брак ресурсів. В числі таких країн можна назвати Чилі, Мексику, Ізраїль, Південну Корею та деякі інші. Досвід цих країн, цікавий тим, що використані ними не зовсім стандартні інструменти державної підтримки в цілому були істотно дешевші, ніж в старих індустріальних країнах, і при цьому вони виявилися успішними в умовах як недосконалому ринку, так і досить недосконалої держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Державній політиці в сфері модернізації економіки та принципам її розробки та реалізації присвячено багато робіт вітчизняних та російських вчених економістів, зокрема: В.М.Гейця, М.А.Дмитренка, В.В.Зянька, І.Н.Карпуна, Б.Є.Кваснюка, Г.Б.Клейнера, П.М.Копка, В.П.Кузьменко, Д.С.Львова, І.П.Макаренка, В.Л.Макарова, В.П.Рогожина, В.П.Семиноженка, А.А.Трифілової, В.Г.Федоренка, Л.І.Федулової, Є.Г.Ясіна [3 – 13] та ін. Але вони переважно базуються на аналізі та адаптації до реалій України та Росії досвіду розвинутих країн Західної Європи, США, Японії. Вивченню та використанню досвіду інноваційно-технологічної модернізації економік таких країн як Чилі, Південна Корея, Мексика, Ізраїль приділяється, на нашу думку, недостатньо уваги [14 – 17].

Мета дослідження. Формулювання принципів політики уряду щодо модернізації економіки, стимулювання інновацій і підвищення конкурентоспроможності економіки на основі узагальнення досвіду названих країн.

Викладення основного матеріалу дослідження. Досвід країн, які можна порівняти з Україною та іншими державами СНД за рівнем розвитку, показує, що втручання держави в економічні процеси необхідне для того, щоб в самому приватному секторі створити ті стимули до інновацій, які не генерує в достатній мірі недосконале інституційне середовище. Конкретно мова йде про стимули для впровадження нових технологій, для виходу на нові ринки та для розробки власних технологічних інновацій. При цьому технологічні інновації в нових індустріальних країнах зазвичай тривають значно ширше, ніж це прийнято в країнах СНД: до них відносять не тільки високотехнологічні галузі, продукти та послуги, але й удосконалення традиційних "середніх" технологій, організаційні та економічні інновації, які дозволяють знизити собівартість продукції (робіт, послуг), що вже існує на внутрішньому ринку, та створювати нові виробництва.

Так, державна корпорація "CORFO", один з провідних "інститутів розвитку" в Чилі, розглядає як технологічні інновації:

✓ розвиток нових продуктів або послуг, які не існують на світовому або на національному ринку і для яких можуть бути створені національні виробничі потужності;

✓ розвиток продуктів та послуг, які хоча і існують на національному ринку, але не виробляються в Чилі;

✓ інкорпорування нових виробничих процесів, які не існують в країні і значно підвищують ефективність та продуктивність виробництва.

У відповідності з цим підходом в Чилі підтримувалися не тільки власні інноваційні розробки, але також імпорту і копіювання технологій. Причому найбільший ефект від творчого запозичення технологій був досягнутий в середньотехнологічних секторах економіки, де не такими жорсткими та формалізованими є вимоги міжнародного режиму захисту інтелектуальної власності, які іноді слугують бар'єром для розповсюдження нових технологій. Крім того, ефект досягався за рахунок невисокої капіталоемності такого роду проектів.

В рамках стимулювання виходу на нові ринки особливий акцент робився на підтримку експорту, оскільки світовий ринок є найкращим індикатором конкурентоспроможності. Нарешті, нові технології розглядаються не тільки в виробничому, але й в організаційно-управлінському аспекті. Так, в числі успішних інновацій в сфері суспільних інтересів, які покращують загальні умови функціонування ринків, представники "CORFO" називали проекти по сертифікації будівельного обладнання і лісних угідь, розробку системи державних закупівель.

Традиційно вважається, що метою економічної політики уряду має бути покращення середовища функціонування бізнесу. Так, в 1990-ті рр. в Португалії (яка тоді була найменше розвинутою країною ЄС) одним з елементів програми підвищення національної конкурентоспроможності стало істотне підвищення ефективності суспільних інститутів і державного апарату.

Покращення інституційного середовища забезпечує зниження загальної невизначеності та ризиків і тим самим сприяє скороченню витрат ведення бізнесу. Однак особливість інституційних реформ полягає у тому, що вони потребують багато часу. І досвід нових індустріальних країн показує, що в умовах недосконалої ринкових механізмів крім загальних інституційних реформ і покращення інвестиційного клімату необхідно ще проводити заходи щодо зниження прямих витрат виходу на нові ринки та зниження прямих ризиків нових проектів.

Такі дії необхідні, коли бізнес об'єктивно розглядає ризики інновацій як надмірні. В цих умовах уряд має бути готовим до того, щоб взяти частину ризику на себе та інвестувати істотні кошти в нові бізнес-проекти.

Наприклад, уряд Ізраїлю в рамках програми розвитку венчурної індустрії профінансував 40% стартового капіталу 10 приватних інвестиційних фондів. Створений на паритетній участі уряду, Фонд Чилі вже протягом 20 років займається "вирощуванням нових бізнесів" з перспективних інноваційних проектів з наступним продажем створених компаній в приватні руки. Один з результатів цієї діяльності – впровадження в Чилі технології штучного розведення лососевих риб і поява в країні повністю нової галузі, експорт продукції якої зараз перевищує 1,3 млрд. дол. за рік. Нарешті, вже згадувана корпорація "CORFO" систематично надає гранти на поїздки за кордон менеджерів чилійських фірм для ознайомлення з рівнем розвитку технологій у провідних транснаціональних компаніях, на запрошення в Чилі міжнародних експертів в конкретних технологічних сферах, на створення приватних центрів передачі технологій тощо.

Однак недоліки такої прямої державної підтримки полягають у тому, що замість стимулів до розвитку вона може породжувати "пошук ренти" і сприяти розповсюдженню

корупції. Ще в 1970 – 1980-ті рр. досвід країн, що розвиваються, наочню продемонстрував, що в умовах недосконалих ринкових та суспільних інститутів адресна державна підтримка дуже часто веде до вибору неефективних проектів, які виявлялися неспроможними залучити приватний капітал і закривалися разом з закінченням державної допомоги. В результаті такі проекти приносили прибуток лише вузькому колу зацікавлених осіб та збиток економіці та суспільству. Ці широко відомі провали держави обумовлюють традиційну недовіру економістів ліберального спрямування до промислової політики та її інструментам.

Тим не менш досвід нових індустріальних країн, які досягли істотних успіхів в підвищенні конкурентоспроможності в останні два десятиліття, показує, що, хоча ризики провалів промислової політики неможна повністю усунути, їх можна істотно зменшити. У зв'язку з цим дуже важливим є питання про те, як державі слід проводити свою політику і якою має бути модель організації "інститутів розвитку".

Аналіз успішного досвіду нових індустріальних країн дозволяє виділити ряд принципів, на яких будувалася політика стимулювання інновацій, підвищення конкурентоспроможності та модернізація економіки.

1. Орієнтація не на прямі макроекономічні результати, а на демонстраційний ефект проектів, що реалізуються. Модернізація економіки не може бути забезпечена за рахунок бюджетного фінансування. Але кошти, які виділяє уряд, можуть слугувати каталізатором для процесів модернізації, якщо в результаті успішної реалізації перших інноваційних проектів буде створено економічні стимули для приватного сектору до самостійної інноваційної діяльності.

Таким каталізатором для венчурної індустрії в Ізраїлі стала урядова програма "Yozma" з загальним обсягом фінансування 100 млн. дол. В межах цієї програми уряд профінансував 40 % стартового капіталу 10 приватних інвестиційних фондів. Результатом цього стала поява до кінця 1990-х рр. майже 100 венчурних інвестиційних компаній, які управляли активами в 10 млрд. дол. і стимулювали бурхливе зростання нових високотехнологічних фірм. На подібний демонстративний ефект розраховані "золоті проекти" в рамках мексиканської програми "Аванчі".

Дуже важливим є усунення недовіри між потенційними учасникам процесу і подолання їх стійких негативних очікувань, які породжуються попереднім досвідом. Для встановлення атмосфери довіри між потенційними учасниками краще, щоб на початковій стадії умови реалізації таких проектів були рамочними, залишаючи простір для пошуку конкретних форм і механізмів взаємодії. Разом з тим в подальшому у разі успіху таких проектів, їх умови мають бути формалізованими для того, щоб забезпечити можливість їх повторення і розповсюдження.

Останній крок, важливий для забезпечення демонстративного ефекту, це розробка та використання механізмів популяризації та розповсюдження кращого практичного досвіду інновацій, наприклад, на основі конкурсів вже реалізованих проектів, конкурсів типу "компанія року" тощо.

2. Підтримка не секторів, а нових видів активності. Технологічні та організаційні інновації, які є основою для підвищення конкурентоспроможності і процесів модернізації, можливі сьогодні у всіх галузях та секторах економіки. Саме тому держава має підтримувати не сектори, а нові види активності – будь то венчурні інвестиції, розвиток промислового дизайну або вивчення англійської мови менеджерами та інженерами. Головним критерієм надання підтримки є те, що ці види активності, які дозволяють вітчизняним підприємствам підвищити свою ефективність та вийти на нові ринки, раніше не були розвинуті в національній економіці. Цей підхід також дозволяє обмежити часові межі надання підтримки періодом, протягом якого дані види активності залишаються новими для більшості економічних агентів.

3. Спільне фінансування проектів при значній фінансовій участі держави та збереженні управління проектами в руках бізнесу. Слід відзначити, що в Чилі та Ізраїлі рівень державного фінансування складав біля 40% як при підтримці власне інноваційних проектів, так і при компенсації втрат виходу на нові ринки і освоєння нових технологій. В окремих

випадках (створення приватних центрів передачі технологій, підтримка сертифікації продукції малих і середніх підприємств на стандарт ISO-9000) в Чилі був можливий навіть 50%-й рівень державного фінансування.

Однак принциповим є те, що в усіх випадках проекти управлялися самим бізнесом або спеціалізованими посередницькими організаціями. Спроби надмірної регламентації інноваційної діяльності з боку уряду зазвичай призводить до провалу програм, що організовані разом з бізнесом. Це, зокрема, відбулося з першою ізраїльською урядовою програмою "Inbal", яка надавала приватним венчурним інвестиційним фондам державні гарантії на їх інвестиції.

Зробивши висновки з цього негативного досвіду, уряд Ізраїлю в рамках програми "Yozma" з самого початку заявив про приватизацію пакетів акцій в створюваних інвестиційних фондах і запропонував менеджерам фондів опціони на купівлю цих акцій. Наступний розвиток показав, що цей крок створив сильні стимули для швидкого зростання капіталізації фондів "Yozma" і розширення масштабів їх діяльності.

Логічним розвитком цього принципу є введення представників бізнесу з правом вирішального голосу в управлінські органи нових інноваційних програм при збереженні за державою права вето за принциповими питаннями.

4. Децентралізація державної підтримки та формування мережі "інститутів розвитку". У всіх розглянутих країнах уряди одночасно використовували різні канали підтримки інноваційної активності. Подібне експериментування і різновидність зменшувало ризики "провалів держави" через невдачі конкретних інститутів і в подальшому робило можливим розширення підтримки більш ефективних з них при згортанні невдалих програм.

Так, в Ізраїлі програма "Yozma" фактично замістила невдалу програму "Inbal". В кінці 1990-х рр. з врахуванням успішного попереднього досвіду було помітно збільшено фінансування програми підтримки технологічних інкубаторів, а також програми "Magnet", яка орієнтувалася на підтримку спільних досліджень, які провадилися університетами і комерційними фірмами.

5. Взаємодія зі старими інститутами – з їх введенням в нову систему або поступовим заміщенням новими механізмами стимулювання інновацій і модернізації. При всій можливій неефективності існуючих інститутів вони виконують певні функції та їх радикальне знищення може негативно відобразитися на інноваційній системі. Оптимальним є варіант "вбудовування" старих інститутів в нову систему підтримки інноваційної активності і процесів модернізації.

Такий приклад дає Південна Корея, якій в останні роки вдалося забезпечити ефективну сітьову взаємодію старих великих промислових компаній і державних НДІ з ВУЗами та інноваційними малими підприємствами. Ця взаємодія призвела до формування динамічних інноваційних кластерів навколо університетів, розташованих в межах старих промислових агломерацій. Інший приклад адаптації старих інститутів до нових умов – це еволюція чилійської державної корпорації "CORFO", яка за 65 років свого існування перенесла три серйозні трансформації та все одно, як і раніше відіграє велику роль в стимулюванні інновацій та в підвищенні конкурентоспроможності національного бізнесу.

Разом з тим слід усвідомити, що навколо існуючих неефективних інститутів часто формуються стійкі групи інтересів, які містять як представників держави, так і бізнесу. Завдяки наявності цих інститутів і маючи пільговий доступ до них, певні групи мають можливість отримувати політичну ренту. Тому в рамках раціональної моделі поведінки вони будуть протидіяти реформуванню таких інститутів або перетворювати цей процес в частковій реформі. Припускається, що саме в цьому полягають причини систематичного "пробуксовування" інституційних перетворень в Україні.

Для того щоб послабити подібну протидію середовища, на нашу думку, слід змінити сам вектор перетворень. Замість зміни та руйнування вже існуючих інститутів необхідно робити акцент на вирощуванні нових інститутів. Такі інститути (або проекти, що лежать в їх основі) краще запускати в тих секторах, де провали та неефективність старих інститутів найбільш наочні. Однак

це краще робити в режимі серії експериментів при одночасному збереженні старих інститутів, які нехай погано, але працюють.

Такий підхід, на наш погляд, не тільки дозволить послабити протидію груп інтересів, що склалися, але й створить умови для запуску конкуренції інститутів. Аналіз досвіду практичного функціонування таких частково паралельних інститутів в подальшому дасть підстави для перерозподілу ресурсів на користь найбільш ефективних серед них і, тим самим для формування навколо них нових груп інтересів, які сприяють укоріненню цих інститутів. При цьому, варто усвідомлювати, що не всі інституційні інновації виявляються ефективними. Та еволюційний підхід, який ґрунтується на конкуренції інститутів, може зменшити витрати на невдалі експерименти.

6. Формування довіри до нових інститутів через особисту репутацію керівників. Для успіху будь-якої політики дуже важливо є довіра до неї з боку тих, до кого ця політика адресована. Особливо гострою проблема довіри виявляється в умовах недосконалого ринку і неефективної держави, коли серед економічних агентів традиційно переважають негативні очікування щодо дій уряду.

Вважається, що довіра до нових інститутів може бути забезпечена лише за рахунок відкритості та прозорості їх діяльності. Однак дотримання всіх вимог прозорості пов'язано з достатньо великими витратами. Ці витрати можуть бути надмірними при відносно обмежених обсягах фінансових ресурсів, які уряд може виділити на підтримку інноваційної активності. В цьому випадку довіра до нових інститутів може досягатися за рахунок того, що в склад вищих органів управління і спостережних рад включаються представники держави та бізнесу, які користуються визнаною повагою в суспільстві та діловому середовищі. Більш того, така команда "першопрохідців" має реальні, а не номінальні повноваження і активно бере участь в прийнятті рішень. Як правило, такі люди не схильні ризикувати своєю репутацією задля отримання короткострокового зиску і в той же час мають достатньо досвіду для того, щоб вже на перших стадіях забезпечити достатню ефективність "інститутів розвитку" при одночасному зниженні їх вартості.

7. Моніторинг, зовнішня оцінка і бенчмаркінг. Важливим механізмом підвищення ефективності "інститутів розвитку" є регулярний моніторинг і оцінка програм, що ними реалізуються, а також співставлення їх з "кращими зразками" (бенчмаркінг). Передумовою для проведення таких оцінок і співставлень є система індикаторів, які дозволяють характеризувати ступінь досягнення цілей програми. Така зовнішня оцінка, яка проводилася в Чилі та в Ізраїлі із залученням міжнародних експертів, дозволила визначити загальноекономічний ефект цих програм і співвіднести його з витратами уряду на програми розвитку.

Моніторинг і оцінка програм також є принципово важливими для своєчасного закриття неефективних проектів. Як показує міжнародний досвід, найбільші втрати від заходів промислової політики виникають не через помилки при виборі проектів. Такі помилки неминучі, більш того, як відзначає Д. Родрик, відсутність невдалих проектів свідчить лише про недостатню амбітність і агресивність уряду в реалізації промислової політики [18, с. 12]. Набагато більшу небезпеку для державного бюджету являє продовження фінансування неефективних проектів і програм. І саме тому задача уряду – не відбір переможців, а постійне експериментування при своєчасному виявленні невдалих проектів і програм, для чого необхідні адекватні механізми моніторингу та оцінки.

8. Реалізація функції підтримки через бізнес-посередників. Ризик неефективного використання коштів зростає у тих випадках, коли державні органи безпосередньо взаємодіють з підприємствами, що претендують на державну підтримку. Це пов'язано з тим, що урядовці, як правило, не мають достатньої кваліфікації, для того щоб оцінити якість проектів, що представляються, і пов'язані з ними ризики. Крім того, у випадку прямих контактів між чиновниками і представниками бізнесу, які звертаються за підтримкою, збільшується ризик корупції. Досвід країн Латинської Америки показує, що для зменшення подібних ризиків доцільною є передача функцій щодо надання державної підтримки

приватним посередникам. Так, в Чилі програми підтримки інновацій і підвищення конкурентоспроможності реалізують не міністерства і відомства, а 21 незалежне агентство, більшість з яких функціонують як приватні неприбуткові корпорації, які працюють за контрактом з урядом. Подібний аутсорсінг функцій державної підтримки з передачею їх приватно-державним посередникам крім іншого дозволяє уряду більш ефективно здійснювати моніторинг і контроль реалізації відповідних програм.

9. Надання послуг замість грошей. Стимули до отримання зиску через взаємодію з державними органами суттєво обмежуються, коли підприємствам замість грошових субсидій надаються послуги. Це може бути навчання персоналу, сприяння сертифікації продукції, надання бізнесу науково-технічної інформації і результатів НДДКР, які здійснюються за державні кошти, надання площ (наприклад, технопаркам) на території державних вузів або НДІ на пільгових умовах тощо. Важливо, що такі послуги також передоручаються приватним компаніям, які показують незрівнянно високу ефективність за критерієм "ціна – якість".

Один з прикладів практичного застосування даного підходу – державна програма сприяння сертифікації підприємств малого середнього бізнесу в Чилі у відповідності з вимогами ISO-9000. За допомогою цієї програми міжнародну сертифікацію отримали приблизно 25 тис. з 100 тис. чилійських середніх підприємств. Величина витрат на таку сертифікацію для однієї компанії в середньому складає 20 – 30 тис. дол. (залежно від масштабів діяльності). Уряд фінансував 50 % витрат на проходження сертифікації, інші 50 % мала оплатити компанія, що звернулася за підтримкою. При цьому бюджетні кошти перераховувалися не компанії-замовнику, а безпосередньо міжнародному агенту, що проводив сертифікацію. Результатом даної програми стало зниження бар'єрів входу на зовнішні ринки для підприємств середнього бізнесу, що сприяло загальному підвищенню конкурентоспроможності економіки Чилі.

10. Підтримка кооперації і взаємного навчання. Малий та середній бізнес є тією сферою, де апробуються інновації, які потім у масових масштабах можуть бути впроваджені крупними компаніями. Малі підприємства більш гнучкі і схильні до ризикованих проектів. Саме тому програма підтримки інновацій, зазвичай орієнтована на малий та середній бізнес. Однак уряди в нових індустріальних країнах не мають тих фінансових ресурсів, які необхідні на подібні цілі. У зв'язку з цим уряди нових індустріальних країн намагаються надавати підтримку не індивідуальним підприємствам, а їх групам або галузевим асоціаціям.

Подібний підхід істотно знижує витрати уряду на здійснення програми і одночасно сприяє формуванню інноваційних кластерів в межах яких стає можливим спільне навчання та ефективний обмін провідним досвідом між малими та середніми підприємствами.

11. Ефективний обмін інформацією між урядом і бізнесом. Ні один уряд не має повної інформації про процеси, які відбуваються в економіці, та ті реальні проблеми, з якими стикаються економічні суб'єкти. Ця інформаційна асиметрія ще більше посилюється в умовах глобального ринку з його динамічністю та невизначеністю зовнішнього середовища, що різко зростає. Відповідно, для формування політики, спрямованої на стимулювання інновацій, підвищення конкурентоспроможності та модернізацію економіки, уряду необхідні механізми регуляторних довірчих рівноправних контактів з бізнесом. В результаті обміну інформацією в процесі таких контактів кожна сторона – і держава, і бізнес, – отримують більш повну і адекватну інформацію про процеси, що відбуваються в економіці. Тим самим знижуються невизначеність і ризики та створюються передумови для узгодження інтересів сторін і реалізації спільних ініціатив, які сприяють модернізації. Як показує досвід багатьох країн, механізмом підтримки таких контактів можуть бути консультативні ради та інші координаційно-дорадчі органи при органах влади. При цьому вони виявляються більш ефективними, якщо з боку приватного сектору в них представлені не окремі компанії, а реально працюючі активні галузеві та регіональні бізнес-асоціації, які виражають колективні інтереси бізнесу.

Наразі ключовим фактором для формування нової промислової політики, яка відповідає реаліям ХХІ ст., є глибока стратегічна взаємодія між суспільним та приватним секторами, яке дозволяє виявити інформацію про нові бізнес-можливості та перешкоди для їх реалізації, а також у відповідь на це генерує зміни в політиці і системі регулювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Для успішної модернізації економіки та інтеграції України в світовий ринок необхідна розробка та реалізація нової ефективної промислової політики.

2. Пошук шляхів ефективною та швидкою модернізації економіки має базуватися не тільки на вивченні досвіду економічно розвинутих країн світу, доцільним є вивчення досвіду країн, що розвиваються, але досягли в короткі терміни значних позитивних результатів в сфері інноваційно-технологічної модернізації.

3. Сформовані на основі вивчення досвіду країн, які за рівнем розвитку можуть бути порівняні з Україною, принципи побудови промислової політики дозволять прискорити модернізацію економіки, підвищити її конкурентоспроможність та створити потужні стимули до інноваційної діяльності.

4. Подальші дослідження пов'язані з формуванням теоретично-практичних засад побудови модернізаційної системи на всіх рівнях національної економіки з врахуванням сформованих принципів.

Список використаної літератури:

1. Статистичний щорічник України за 2008 р. – К.: Держкомстат України, 2009. – 566 с. 2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Дмитренко М.А. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації й інформаційної революції: Монографія / М.А. Дмитренко. – К.: Знання України, 2009. – 339 с. 4. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: Монографія / В.В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 397 с. 5. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. – К.: "Основа", 2005. – 552 с. 6. Інноваційно-технологічний розвиток економіки / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-корр. НАН України Б.Є. Квасюка. – К.: Фенікс, 2007. – 564 с. 7. Карпунь І.Н. Інноваційний розвиток суб'єктів господарювання: методологія формування, механізми реалізації: монографія / І.Н. Карпунь, М.С. Хом'як – Львів: 2009. – 432 с. 8. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови: [моногр.] / І.П. Макаренко, П.М. Копка, О.Г. Рогожин,

В.П. Кузьменко; Ін-т проблем нац. безпеки, Рада нац. безпеки і оборони України, Ін-т еволюц. економіки. – К.: [Вид-во Ін-т проблем нац. безпеки], 2007. – 519 с. 9. Россия в глобализирующемся мире: модернизация российской экономики / Под ред. акад. Д.С. Львова, чл.-корр. РАН Г.Б. Клейнера. – М.: Наука, 2007. – 422 с. 10. Технологічна модернізація промисловості України / НАН України; Державна установа "Інститут економіки та прогнозування" / Л.І. Федулова (ред.). – К.: 2008. – 472 с. 11. Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия / А.А. Трифилова. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 302 с. 12. Федоренко В.Г. Інвестиційно-інноваційний розвиток промисловості України: Монографія/ В.Г. Федоренко, С.В. Палиця. – К.: [ІПК ДСЗУ], 2009. – 332 с. 13. Федулова Л.І. Технологічний розвиток економіки України: Монографія / Л.І. Федулова. – К.: Ін-т економіки та прогнозування, 2006. – 627 с. 14. Alvares C.V. Promotion Innovation in Chile. The Experience of CORFO. Presentation // Turning Technology into Business: Workshop for Champions of Innovation System Reform from Latin America and Eastern Europe Co-sponsored by Fundacion Chile, World Bank, Korean and Italian Trust Funds, Santiago, Chile, 2004. 15. Avnimelech G., Teubal M. Venture Capital Start-up Co-evolution and the Emergence and Development of Israel's New High Tech Cluster. Part 1: Macro-Background and Industry Analysis // Econ. Innov. New Techn. 2004. Vol/ 13 # 1. – P. 33 – 60. 16. Suh J.E. Emerging Patterns of Innovation Networks in Korea and its Policy Implications. Presentation // Turning Technology into Business: Workshop for Champions of Innovation System Reform from Latin America and Eastern Europe Co-sponsored by Foundation Chile, Word Bank, Korean and Italian Trust Funds/ Santiago, Chili, 2004. 17. Esponda G.A., Gonzalez M.L. Current Developments in Science and Technology in Mexico: Presentation // Turning Technology into Business: Workshop for Champions of Innovation System Reform from Latin America and Eastern Europe Co-sponsored by Foundation Chile, Word Bank, Korean and Italian Trust Funds/ Santiago, Chili, 2004. 18. Rodrik D. Industrial Policy for the Twenty-First Century: [mimeo]/ Harvard University: John F. Kennedy School of Government, 2004.

БУЖИМЬСКА Катерина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри економіки Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

– інноваційний розвиток економіки; інноваційно-технологічна модернізація підприємств